

# Iz pedagoške teorije i prakse

Stručni rad  
UDK: 316.77  
021.3

Ivana Blažeković

## Programi medijske kulture za djecu i mlade na Dječjem odjelu Narodne knjižnice „Petar Preradović“ u Bjelovaru

### Sažetak

Danas je možda više nego ikada potrebno govoriti o medijima i o njihovu utjecaju na društvo. U ovom konkretnom slučaju radi se o utjecaju medija na živote djece i mladih. Živimo u svijetu u kojem su mediji svuda oko nas. Sve više okrećemo se internetu kao vodećem mediju današnjice ali i društvenim mrežama koje zasigurno zauzimaju mjesto broj jedan u svijetu. Utjecaj medija dio je kulture današnjeg svijeta, i to je nepobitna činjenica. U suvremenom društvu koje prati sofisticirana tehnologija, mediji ulaze u sva djelovanja našeg življenja. Djeca i mladi, ako uzmemo u obzir njihov razvojni period, populacija su koja je podložna različitim utjecajima i brojnim oblicima manipulacije. Upravo potaknuti pozitivnim ali možda i višim negativnim aspektima utjecaja medija na razvoj kritičkog mišljenja kod djece i mladih, želimo prikazati programe koje provodimo na Dječjem odjelu Narodne knjižnice „Petar Preradović“ u Bjelovaru.

**Ključne riječi:** djeca i mladi, knjižnični programi, kritičko mišljenje, medijska kultura, Narodna knjižnica „Petar Preradović“, utjecaj medija.

## Uvod

**R**iječ medij dolazi od latinske riječi *medius* koja znači srednji, u sredini. Najlakše ju je definirati kao sredstvo komunikacije ili prenošenje vijesti. Ovisno iz kojeg aspekta tumačimo što je to medij, razlikuju se pogledi, odnosno njegova uloga u suvremenom svijetu. Medij je fizičko ili tehničko sredstvo pretvorbe poruke u signal koji je poslan nekim kanalom. Zapravo se radi o sredstvima pomoću kojih se ostvaruju komunikacijski procesi između pošiljatelja i primatelja poruke. Mediji imaju glavni zadatak prenošenja različitih vrsta informacija široj javnosti. Koliko su važni i ukorijenjeni u sve društvene sfere djelovanja, nije potrebno naglašavati. Inovacije u tehnologiji omogućile su napredak u komunikacijskom smislu, upravo preko komunikacijskih kanala (Jurčić, 2017).

Cilj medija je zadovoljiti čovjekove potrebe o društvenim događanjima. Mediji prenose informativne, edukativne i zabavne sadržaje koji utječu na naše živote ali i na živote mladih ljudi.

Uloga medija je prikupiti, obraditi i plasirati informacije u javnost, ali se značajno promijenila dostupnost i brzina širenja informacija. Putem društvenih mreža informacije se zaista šire brzo, naglo, gotovo nekontrolirano i na nepredviđen način. Masovni mediji imaju veliki utjecaj na našu percepciju, uvjerenje i izgradnju stavova (Kunzick, Zipfel, 2007).

Kada govorimo o masovnim medijima, govorimo o sredstvima komunikacije kao što su novine, radio, televizija ili internet. Svi oni u isto vrijeme velikom brzinom mogu doseći veliki broj heterogene publike. Britanski komu-

nikolog Dennis McQuail (1994) ističe kako masovni mediji sami stvaraju medijske sadržaje te su vezani uz određene institucije kao što su medijske kuće, pa prema tome rade i prema određenim zakonima. U skladu s time, prenose medijske sadržaje do ciljane publike.

Djeca i mladi u svom razvojnem periodu podložni su različitim utjecajima i raznim oblicima manipulacije. Stručnjaci iz različitih područja odgoja naglašavaju kako je manipulaciju potrebno sagledati iz više aspekata kao što su ovisnosti ili nasilje. Snaga medija leži u njihovu doprinosu i širenju novih znanja, učenju, promicanju ljudskih prava, upoznavanju šire javnosti o ugroženim marginaliziranim skupinama, ali i brzinom u protoku informacija (Miliša, Zloko- vić, 2008).

Kada govorimo o pozitivnim i negativnim utjecajima, autorica Jurčić (2017) ističe kako su se znanstvene paradigme o utjecaju medija mijenjale kroz vrijeme, a među istraživačima i dalje ne postoji jasan dogovor o tome jesu li ti utjecaji pretežno pozitivni ili negativni. Sredstva masovne komunikacije predstavljaju ključan čimbenik u oblikovanju suvremenog čovjeka i razvoju njegove osobnosti. Njihova osnovna funkcija jest zadovoljavanje potrebe za informiranjem o društvenim procesima i relevantnim događanjima, pri čemu mediji prenose informativne, edukativne i zabavne sadržaje. Pozitivni utjecaji medija očituju se u poticanju znanja, usvajanju znanstvenog i kulturnog nasljeđa, jačanju moralne i socijalne dimenzije te razvoju stvaralačkih sposobnosti. Istodobno, mediji mogu imati negativne posljedice promoviranjem nasilja, konzumerizma i kriminala te oblikovanjem neželjenog društvenog ponašanja.

Cilj ovoga rada jest prikazati u kojoj su mjeri mediji prisutni u svakodnevnom životu djece i mladih, analizirati je li ta prisutnost opravdana s obzirom na to kakav je njihov razvoj i potrebe, te istražiti načine na koje mediji utječu na odgoj, formiranje stavova, ponašanja i vrijednosti, kao i na cjelokupnu kvalitetu života djece i adolescenata. Poseban naglasak stavlja se na važnost razvoja medijske pismenosti kao ključne kompetencije u suvremenom društvu, s ciljem osvještavanja djece i mladih o odgovornom, kritičkom i selektivnom pristupu medijskim sadržajima, te ukazivanja na potrebu za sustavnim, planskim i obrazovno utemeljenim pristupom u okviru odgojno-obrazovnog sustava i izvaninstitucionalnog obrazovanja.

## 1. Mediji i mladi

Uloga medija u životima djece i mladih postala je ključno sredstvo socijalizacije pa samim time utječe i na ponašanje, stavove i uvjerenja. Mediji se danas mogu smatrati glavnim prenositeljem sadržaja jer predstavljaju ključan izvor informacija, oblikovanja stavova, ali i zabave za sve dobne skupine i unutar svih svjetskih kultura. Njihov utjecaj omogućuju im da oblikuju javno mišljenje, prenose društvene vrijednosti te istodobno povezuju i informiraju globalnu zajednicu. U suvremenom društvu mediji ne samo da prenose vijesti i sadržaje, već aktivno sudjeluju u stvaranju kulturnog identiteta i kolektivnog pamćenja (Kolucki, Lemish, 2017).

Od najranijeg djetinjstva okruženi smo različitim medijima. Njihov utjecaj je velik do te mjere da nam određuju kako vidimo sami sebe, svijet koji nas okružuje te možda najvažnije od

svega, određuje naš sustav vrijednosti (Glasovac, 2009). Život danas znatno se razlikuje od života od prije 30 godina. Zahvaljujući tehnologiji, svijet se znatno brže mijenja. Najbolji dokazi su upravo brojne inovacije, ali i pojava virtualne stvarnosti. Odrasli se ponekad također ne snalaze u svijetu tehnologija, pa je pomalo apsurdno očekivati da će to djeca savladati sama iako još uz to i sami grade svoj identitet.

Prema autorici Žderić (2009), fasciniranost suvremenim medijima forsira se intenzivno razmišljanje o njihovom utjecaju na obrazovanje i svakodnevni život djece i mladih kako u školama, tako i u obitelji. Pojavom svakog novog medija pojavljuje se i niz pitanja vezanih uz njegovu posebnost. Treba istaknuti kako svi primamo sadržaje na emotivnoj i obavijesnoj razini. Ipak, teško je ne uvidjeti kako se svaka generacija susreće s novim medijima čija se primjena razlikuje od prethodne, ali uočavamo promjene i na procese učenja i međuljudskih odnosa, a time i na samu komunikaciju. Kako su djeca i mladi okruženi sve većim brojem elektroničkih inovacija, za očekivati je da sve brže i ovladavaju njima. U suvremenom društvu obitelj, škola, društvene institucije dijele odgovornost prema mladima i njihovoj pripremi za život u svijetu u kojem slike, riječi i zvukovi imaju snažan utjecaj na vlastito oblikovanje spoznaje i doživljaja svijeta oko sebe. Cilj je pomoći djeci i mladima da postanu kompetentni, kritički osviješteni i pismeni za komunikaciju u svim medijskim oblicima koji se brzo mijenjaju. Postati medijski pismeni ne znači imati o medijima određena znanja, već znati postavljati prava pitanja o onome što se gleda, čita ili sluša.

Autorice Bedeniković Lež i Šušnjara Raić

(2021) pišu kako okruženost različitim medijima znatno utječe na odrastanje djece jer se brzo na njih navikavaju te ih na taj način počinju i neprimjetno koristiti. Odnos djece i medija prvenstveno se gleda kroz prizmu zadovoljenja potreba koje mediji omogućuju. Napretkom društva napreduje i razvoj medija koji nude sve više sadržaja koji zaokuplja sve veći broj djece. Javlja se zabrinutost zbog stalne izloženosti sadržajima masovnih medija, ponajviše zbog konstantnog pojavljivanja novih posebno elektroničkih. Vrijeme pokazuje kako konzumenti, mislimo na djecu, postaju sve vještiji u upotrebi i postaju dio svakodnevnog života.

U okviru programa koje provodimo u našoj Knjižnici posebna se pažnja posvećuje razvoju kritičkog mišljenja djece i mladih, s ciljem osnaživanja njihove sposobnosti da prepoznaju i razumiju kako pozitivne, tako i negativne strane medijskog sadržaja. Na taj način potiče se uravnoteženo i promišljeno sagledavanje medijskih utjecaja, što je ključno za oblikovanje objektivnog, informiranog i neutralnog stava prema svijetu koji ih okružuje.

Grupa autora Miliša, Tolić i Verovšek (2010) navodi kako medije nije dovoljno koristiti samo kao alat za učenje ili neki instrument koji obogaćuje nastavni program i unapređuje učenje, već i kako osvijestiti učenike na važnost razvoja kritičkog mišljenja prema pojedinim medijskim sadržajima. Mladi danas najviše povjerenja poklanjaju medijima koji im se izravno obraćaju prilagodavajući sadržaj njihovim interesima i potrebama. Uvođenje zabavnih, ali i manipulativnih elemenata u medijske sadržaje ima najmanje dvostruki učinak. S jedne strane, takvi sadržaji uspješno privlače mlađu publiku

dok s druge strane pridonose opuštanju odraslih korisnika, čime se smanjuje njihova sklonost kritičkoj analizi i promišljanju medijskih poruka. Time mediji postaju sve važniji čimbenici u procesu socijalizacije mladih, što upućuje na potrebu sustavnog istraživanja vrijednosti koje putem medija postaju promovirane. Vrijednosti se pak izražavaju putem određenih obrazaca ponašanja, a analiza tih obrazaca ključna je za razumijevanje poruka koje se odašilju medijskim sadržajima.

## **2. Uloga medija u odgojno-obrazovnom procesu**

Sveprisutnost medija u svakodnevnom životu omogućio je brz protok informacija i stalnu dostupnost istih. Nažalost, danas kada je čovjek okružen medijima i pod njihovim je utjecajem, često baš oni oblikuju njegovo mišljenje i djelovanje. Ne donose uvijek lijepe i točne informacije te upravo iz toga razloga potrebno je već kod mladih ljudi raditi na razvijanju kritičkog mišljenja. Svi zajedno imamo odgovornu zadaću – naučiti mlade misliti svojom glavom, naučiti prepoznati laž od istine, usaditi osobine koje nas čine dobrima i oduprijeti se zlu. Tehnologija je postala važan čimbenik u svim dijelovima života, od škole i učenja do posla i zabave. Medijski utjecaji prisutni su od najranije dobi. Djeca odrastaju u okruženju ispunjenom medijima, brzo se navikavaju na njih i izražavaju želju za njihovim korištenjem, iako često bez kritičkog razumijevanja sadržaja (Kamber, Ilišin, Marinović Bobinac, Radin, 2001).

Iz svih definicija koje nam govore što zapravo kritičko mišljenje jest, možemo zaključiti da

se jednostavno radi o samostalnom razmišljanju. Najbolji poticaj za ostvarenje je motivirajuća okolina koja potiče slobodu izražavanja i otvorenu komunikaciju. Prema tome, kritičko mišljenje uključuje kognitivan angažman i oslanja se na prethodno stečeno znanje i razumijevanje različitih medijskih poruka. Takav proces zahtijeva intelektualni napor i uključuje prethodno znanje, odnosno usvojene informacije i sadržaje koji služe kao temelj za dublje razumijevanje i kritičko promišljanje (Bedeniković Lež i Šušnjara Raić, 2021).

Mediji su postali ključni čimbenici socijalizacije oblikujući vrijednosti, svjetonazore i identitet mladih. Djeca su posebno osjetljiva na medijske utjecaje, pri čemu su mlada djeca izložena rizicima. Iako mediji nude brojne mogućnosti za informiranje i obrazovanje, izloženost nasilnim sadržajima može negativno utjecati na percepciju stvarnosti i poticati toleranciju prema nasilju (Mandarić, 2012). Djeca medije koriste iz različitih razloga uključujući zabavu, informiranje i bijeg od svakodnevice, pri čemu njihova sposobnost selekcije i razumijevanja sadržaja raste s dobi (Ilišin, Marinović Bobinac, Radin, 2001). Utjecaj medija na djecu ovisi o njihovim razvojnim osobinama, karakteristikama sadržaja i društvenom kontekstu. Djeca su danas aktivni korisnici medija, koja sadržaje interpretiraju i vrednuju, a ne samo pasivno primaju (Labaš, Marinčić, 2018).

U suvremenom odgojno-obrazovnom procesu odgoj za medije otvara niz pitanja u odnosu na tradicionalnu ulogu nastavnika. Upotreba suvremenih medija od strane učenika predstavlja izazov za tradicionalne modele poučavanja čime se javlja potreba za njihovom integracijom

u nastavni proces. Unatoč velikim mogućnostima koje mediji nude za unapređenje obrazovanja, školski sustav suočava se s dvjema glavnim zaprekama: nedovoljnom opremljenošću škola i nedostatkom vremena nastavnika bavljenja temom medija u odnosu na školski kurikulum. No javlja se još jedna poteškoća, a to je da nastavnici ne posjeduju osnovne vještine za rad s novim medijima niti prepoznaju potrebu za vlastitim medijskim opismenjanjem. S obzirom na to da su mediji sveprisutni u životima djece i mladih, odgoj za odgovorno korištenje medijskih sadržaja postaje nužan. Važno je djeci ne braniti pristup medijima, već ih osposobljavati za kritičko, svjesno i odgovorno korištenje. Uspjeh ovog odgoja zahtijeva zajedničko djelovanje obitelji, škole, medija i društva u cjelini (Mandarić, 2012).

### **3. Programi medijske kulture za djecu i mlade na Dječjem odjelu Knjižnice: Kako mediji utječu na izgled mladih? i Kako danas komuniciramo?**

Na Dječjem odjelu Narodne knjižnice „Petar Preradović“ provodimo programe iz područja medijske kulture, *Kako mediji utječu na izgled mladih?* i *Kako danas komuniciramo?*. Programi medijske pismenosti u dječjim knjižnicama imaju ključnu ulogu u razvoju kompetencija potrebnih za kritičko i odgovorno sudjelovanje u suvremenom medijskom okruženju. Njihov primarni cilj je osnažiti djecu da razumiju, analiziraju i stvaraju medijske sadržaje te da pritom razvijaju kritički odnos prema informacijama kojima su svakodnevno izložena. Programi također značajno doprinose unapređenju digi-

talnih vještina koje su djeci potrebne za uspješno školovanje i buduće profesionalne izazove. Budući da su mediji danas sastavni dio dječje svakodnevice, razvijanje medijske pismenosti postaje imperativ u procesu njihova cjelokupnog odgoja i obrazovanja. Ovim programima medijske pismenosti želimo djeci ukazati kako su upravo knjižnice mjesta koja su važni resursi za poticanje sigurnog, odgovornog i kreativnog sudjelovanja djece u medijskom prostoru.

Prema autorici Stipan (2018), mediji su jedan od načina interakcije s okolinom i to posebno kod mladih ljudi koji oblikuju svoj identitet. Društveno-kulturni standardi ljepote koji se promoviraju putem medija mogu imati značajan utjecaj na samopredodžbu tjelesnog izgleda kod mladih osoba te oblikovati njihove stavove o društveno poželjnom izgledu. Dosadašnja istraživanja ukazuju na to da medijski prikazi idealiziranih oblika ljepote značajno utječu na način na koji mladi percipiraju vlastiti fizički izgled. Pregled relevantne literature pokazuje da kratkoročne intervencije usmjerene na razvoj medijske pismenosti mogu potaknuti medijski skepticizam i ublažiti negativne posljedice medijskog utjecaja. Međutim, za postizanje dugotrajnijih promjena u stavovima prema idealima ljepote potrebne su sustavne i dugotrajne intervencije.

Program *Kako mediji utječu na izgled mladih?* nastoji mladima ukazati na pojam ljepote kroz povijest koji je prikazivao društvene i kulturne vrijednosti svoga vremena. S razvojem masovnih medija u 20. stoljeću mediji postaju ključni čimbenici u oblikovanju standarda ljepote promovirajući estetske ideale koji nisu u skladu s realnim prikazima stvarnog izgleda. Posebno s pojavom televizije, tiska i interneta, ljepota se

sve više veže uz mladost, vitkost i savršen izgled, a medijski sadržaji oblikuju društvena očekivanja o tijelu i izgledu. Danas društvene mreže dodatno pojačavaju pritisak uspoređivanja i prilagodbe tim standardima, što može negativno utjecati na samopouzdanje, sliku o vlastitom tijelu i mentalnom zdravlju mladih. Mediji idu do te granice da se danas starost smatra doslovno nekom vrstom bolesti što, naravno, nije točno jer se radi o najprirodnijem procesu. Iako današnji način razmišljanja sve više zagovara raznolikost i inkluzivnost u prikazima ljepote, prema medijskim obrascima to i nije tako. Stoga je važno obrazovanjem i medijskom pismenosti razvijati kritičko razumijevanje medijskih poruka i poticati prihvaćanje različitosti. Sve veća prisutnost i dostupnost interneta uz tradicionalne medije značajno utječe na formiranje mišljenja, stavova i samopredodžbe mladih ljudi. Digitalni mediji omogućuju stalnu izloženost idealiziranim prikazima stvarnosti, čime dodatno pojačavaju pritisak na mlade u doba kada oblikuju vlastiti identitet i izgled u skladu s često nerealnim standardima. Svakako treba istaknuti poseban utjecaj društvenih mreža kada se govori o oblikovanju percepcije izgleda kod mladih. Za razliku od tradicionalnih medija društvene mreže omogućuju stalnu interakciju, samoprezentaciju i neposredno uspoređivanje s vršnjacima, ali i s poznatim osobama i influencerima. Idealizirane slike koje se svakodnevno predstavljaju putem platformi poput Instagrama, TikToka i Snapchata često predstavljaju nerealne standarde ljepote, što može negativno utjecati na tjelesno samopojmanje, zadovoljstvo vlastitim izgledom i opće psihološko stanje mladih. U tom kontekstu, društvene mreže ne djeluju samo kao pasivni prenositelji estetskih normi,

već aktivno oblikuju identitet, samopouzdanje i osjećaj vrijednosti mladih korisnika.

Autor Miliša (2006) govori kako mediji oduvijek imaju dvojak ulogu u društvu. Naravno, govorimo o pozitivnim i negativnim stranama medija. Jedna od prvih pozitivnih strana koju možemo uočiti kod medija je ta što nam mogu događaje približiti. Brzo postajemo informirani i sama dostupnost informacija omogućena je svima. Današnje društvo u kojem živimo gotovo nas prisiljava da uz redovno obrazovanje prakticiramo i različite oblike cjeloživotnog učenja. Konceptija cjeloživotnog učenja koja prvenstveno ima cilj motivirati ljude za učenje tijekom cijeloga života. Svijest o važnosti permanentnog obrazovanja kod mladih ljudi javlja se u sve ranijoj dobi.

Prema autoricama Kolucki i Lemish (2017), mediji: knjige, novine, časopisi, televizija, radio, računala i internet uistinu su važan alat socijalizacije i imaju utjecaj na oblikovanje ponašanja, stavova i svjetonazora. Prema saznanjima koja sada imamo mediji doista imaju pozitivne i negativne učinke na život djece, koji pak ovise o sadržaju, kontekstu, načinima upotrebe i individualnim osobinama djeteta. Pozitivna strana medija očituje se u tome što mediji zaista mogu obogatiti život djece, promijeniti negativne vrste ponašanja. Ipak, nika-ko ne smijemo zanemariti i negativan utjecaj medija. Negativni utjecaj očituju se u otupljenju osjetila, nedostatku mašte, nedostatku kreativnosti, ponavljanju netočnih i pretjerano generaliziranih predodžaba o određenim skupinama ljudi. Možda najopasniji negativni utjecaj medija je neosjetljivost na bol drugih ili poticaj na štetne obrasce ponašanja.

*Kako danas komuniciramo?* naziv je programa kojemu je cilj ukazati mladima da je danas komunikacija u digitaliziranom društvu sve više oblikovana masovnim medijima. Internet, društvene mreže i ostali digitalni kanali ne samo da omogućuju pristup informacijama, već i stvaranje sadržaja, mijenjajući tradicionalne obrasce međuljudske komunikacije. Djeca i mladi usvajaju skraćene oblike izražavanja, vizualne simbole i površnu komunikaciju dok istovremeno bivaju izloženi negativnim utjecajima poput dezinformacija i nerealnih prikaza stvarnosti. Kako navode autori Miliša i Zloković (2008), upravo zahvaljujući internetu, informacije su danas dostupne gotovo svima i u najkraćem mogućem roku. Internet uvelike oblikuje cjelokupan sustav informiranja uključujući i njegove pozitivne i negativne aspekte. Posebno je izražen utjecaj na mladu populaciju koja sve više vremena provodi uz računala i pametne uređaje. Mnogi mladi priznaju da im takav oblik virtualne komunikacije više odgovara od tradicionalnih načina druženja i upoznavanja, poput susreta u školi, na igralištu ili u susjedstvu. Ovakav trend ukazuje na promjene u društvenim navikama i obrascima povezivanja među mladima, ali i otvara pitanja o posljedicama smanjenog neposrednog socijalnog kontakta.

Isto tako, ovim programom želi se ukazati mladima na pojavu nekih novih fenomena koji su nastali upravo zahvaljujući pretjeranom uporabi društvenih mreža i pametnih telefona. Naravno, radi se o negativnim utjecajima odnosno, strahovima, i fenomenima, kao što su *smombie*, *nomophobia*, FOMO (fear of missing out) i JOMO (joy of missing out).

Prema autoricama Kolucki i Lemish (2017), mediji imaju snažan utjecaj na djecu oblikujući njihov razvoj na svim područjima – od kognitivnih sposobnosti i emocionalnog sazrijevanja do načina na koji uspostavljaju socijalne odnose. Taj utjecaj može biti dvojak: s jedne strane, mediji mogu poticati učenje, empatiju i kreativnost dok s druge strane mogu pridonijeti socijalnoj izolaciji, nezadovoljstvu i nedostaku komunikacije. Stoga je važno medijski sadržaj sagledavati kritički i usmjeravati djecu prema odgovornom i promišljenom korištenju medija.

U sklopu programa *Kako mediji utječu na izgled mladih?* i *Kako danas komuniciramo?* nastojimo potaknuti djecu i mlade na kritičko promišljanje o utjecaju medija, osobito društvenih mreža, na njihov doživljaj ljepote, samopouzdanje i način izražavanja. Cilj nam je razvijati svijest o važnosti izgradnje vlastitih estetskih kriterija, neovisnih o nametnutim standardima, kao i poticati kulturu konstruktivne i nenasilne komunikacije. Putem edukativnih i interaktivnih sadržaja želimo osnažiti mlade da odgovorno koriste digitalne medije, te razvijaju osobni identitet temeljen na autentičnosti i međusobnom poštovanju. Programima želimo pomoći djeci kako bi mogli na kvalitetan način koristiti medije u odgoju i obrazovanju ali i svakodnevnom životu.

## Zaključak

Dječji odjel Narodne knjižnice „Petar Preradović“ kontinuirano prati potrebe svojih korisnika te na temelju njihovih interesa razvija nove i unapređuje postojeće programe i usluge. U tom kontekstu suradnja s odgojno-obrazovnim ustanovama predstavlja značajnu dodanu vrijed-

nost. Prema *Strateškom planu Narodne knjižnice „Petar Preradović“ 2022. – 2027.* (2022), jedna od ključnih uloga naše Knjižnice je poticanje čitateljskih navika djece od najranije dobi, razvoj rane, ali i ostalih oblika pismenosti. U suvremenom društvu svakako treba izdvojiti medijsku pismenost kao temeljnu vrijednost. Danas, kada digitalne tehnologije brzo napreduju uz sveprisutnost medija i informacija, knjižnice više nisu samo mjesta za posudbu knjiga, već su središta znanja, informacijske pismenosti i ključna mjesta za razvoj potrebnih kompetencija kako bi se djeca što uspješnije snalazila u digitalnom i informacijskom okruženju. Svakako jedna od potrebnih kompetencija je i razvoj kritičkog mišljenja kod djece i mladih. Kritičko mišljenje od izuzetne je važnosti jer su djeca i mladi svakodnevno okruženi velikom količinom informacija, i to najviše putem interneta, društvenih mreža i ostalih digitalnih kanala. Upravo je rad na razvoju kritičkog stava od presudne važnosti za aktivno i odgovorno sudjelovanje u izgradnji demokratskog društva ka kojem stremimo. Mladi internet i društvene mreže koriste svakodnevno te ih smatraju najkorisnijim medijima današnjice, no i dalje su prema njima nedovoljno kritični. Kritičko mišljenje potrebno je razvijati kod djece još u osnovnoškolskoj dobi. Korištenjem različitih oblika rada, poput interaktivnog, participativnog, suradničkog i radioničkog, potiče se aktivno sudjelovanje i timski rad, čime se ostvaruju brojni pozitivni učinci u obrazovnom procesu. Narodne knjižnice predstavljaju kulturna, informacijska i edukacijska središta lokalne zajednice. One uspješno ostvaruju svoju društvenu ulogu i jačaju povezanost s građanima kroz raznovrsne programe, među kojima se ističu i programi medijske kulture. Cilj razvoja medij-

ske kulture je socijalizacija djece putem raznovidnih sadržaja i metoda koje u sebi sadrže medije. Treba istaknuti i angažiranost knjižničara i nastavnika u osmišljavanju edukativnih sadržaja koji pridonose razvoju medijske pismenosti. Programima na Dječjem odjelu knjižnice želimo ne samo educirati djecu, već ih i nagnati na istraživanje, razmišljanje i iskazivanje kritičkog stava. Razumijevanje medijskih sadržaja nužno je za kritičko promišljanje, odgovorno donošenje odluka i aktivno sudjelovanje u suvremenom društvu. Implementiranost tih programa u nastavni plan i program značajno pridonose razvoju kritičke analize i samog promišljanja o problemu. Kompetencije koje djeca steknu za vrijeme osnovnoškolskog obrazovanja svakako će im pomoći u daljnjem obrazovanju i lakšem postizanju akademskog uspjeha.

## Literatura

1. Bedeniković Lež, M., Šušnjara Raić, S. (2021). Mediji u razvoju kritičkog mišljenja djece. *Bjelovarski učitelj: časopis za odgoj i obrazovanje*, Vol. 26 No. 1-3. Dostupno na / <https://hrcak.srce.hr/clanak/395117>
2. Glasovac, Z. (2009). Osnovno o medijima i njihovom mogućem utjecaju na djecu predškolske dobi. Utjecaj medija. <http://pro-tivnasilja.blog.hr/2009/02/1625926537/utjecaj-medija.html>
3. Jurčić, D. (2017). Teorijske postavke o medijima. *Mostariensia : časopis za društvene i humanističke znanosti*, Vol. 21 No. 1. Dostupno na / <https://hrcak.srce.hr/190208>
4. Kamber, B., Ilišin, V., Marinović Bobinac, A., Radin, F. (2001). Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu djece. *Socijalna ekologija: journal for environmental thought and sociological research = Socijalna ekologija: Zeitschrift für Umweltgedanken und soziologische Forschung*, Vol. 11 No. 1-2. Dostupno na / <https://hrcak.srce.hr/file/205708>
5. Kolucki, B., Lemish, D. (2017). Pozitivni i negativni utjecaj medija. Dostupno na / [https://www.medijiskapismenost.hr/pozitivni-i-negativni-utjecaji-medija/?utm\\_source=chatgpt.com](https://www.medijiskapismenost.hr/pozitivni-i-negativni-utjecaji-medija/?utm_source=chatgpt.com)
6. Kunczik, M; Zipfel, A. (2007). Mediji i nasilje: aktualno stanje u znanosti. *MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*, Vol. 1 No. 1, Dostupno na / <https://hrcak.srce.hr/file/64860>
7. Labaš, D., Marinčić, P. (2018). Mediji kao sredstvo zabave u očima djece. *MediAnali*, 12(15), 1–32. Dostupno na / <https://hrcak.srce.hr/file/288270>
8. Mandrić, V. (2012). Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih. *Bogoslovska smotra*, Vol. 82 No. 1. str. 131-149. Dostupno na / <https://hrcak.srce.hr/79236>
9. McQuail, D. (1994). Teorija masovne komunikacije. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert. str. 24
10. Miliša, Z. (2006). Manipuliranje potrebama mladih. Zagreb: MarkoM d.o.o.
11. Miliša, Z., Tolić, M., Verovšek, N. (2010). *Mladi – odgoj za medije: priručnik za stjecanje medijskih kompetencija*. Zagreb: M.E.P. d. o. o.
12. Miliša, Z., Zloković, J. (2008). *Odgoj i manipulacija djecom u obiteljima i medijima*. Zadar-Rijeka: MarkoM usluge d.o.o.
13. Miškić Barunić, L. (ur.) (2022). *Strateški plan Narodne knjižnice „Petar Preradović“ 2022. – 2027*. Bjelovar. Narodna knjižnica „Petar

Preradović“. Preuzeto s <https://knjiznica-bjelovar.hr/wp-content/uploads/2022/06/Strateški-plan-Web.pdf>

14. Stipan, T. (2019). Uloga medijske pismenosti u samopredodžbi mladih uvjetovanoj medijskim idealima ljepote. Communica-

tion Mangament Review, Vol. 04 No. 01.doi. <https://doi.org/10.22522/cmr20190142>

15. Žderić, J. (2009). Medijska kultura djece i mladih-mogućnosti i zamke. Zagreb: Sretna knjiga

### Summary

#### **Media literacy programmes for children and youth implemented by the Children's Department of the "Petar Preradović" Public Library in Bjelovar**

*More than ever before, it is essential to discuss media and its influence on society, especially on the lives of children and young people. We live in a world where media is ubiquitous and increasingly rely on the Internet as the leading source of information. Furthermore, social media undoubtedly represents the dominant form of communication. The influence of the media is an undeniable part of our modern culture, with advanced technology allowing it to permeate all aspects of our lives. Given their developmental stage, children and youth are particularly susceptible to various influences and forms of manipulation. Motivated by the positive, but perhaps more often the negative aspects of media influence on the development of critical thinking in children and youth, the paper presents the programs implemented at the Children's Department of the "Petar Preradović" Public Library in Bjelovar.*

**Keywords:** children and youth, library programs, critical thinking, media culture, Public Library "Petar Preradović", media influences.